

מִי דַעַת

ההלכה השבועית מבית לימודי דעת / מאת הרב ד. אוסטרופ שליט"א
הלכות אלו היו למראה עיניו של הגר"מ שטרנבוך שליט"א.

הערה: אין ללמוד הלכה למעשה מתוך גליון זה. בכל שאלה יש להיוועץ במורה הוראה.

איזו מלאכה נאסרה בערב פסח אחר חצות?

לתפור בגד חדש אסור בין לעצמו בין לאחרים, ואפילו אם לא עושה זאת תמורת תשלום, משום שזו מלאכה גמורה. אבל לתקן בגדים (תיקון מכפלת, תפירת כפתור, תיקון קרע וכדו') מותר אפילו עבור אחרים, ודוקא בחנם ולא תמורת תשלום.⁵

כיבוס הבגדים גם נחשב למלאכה שאסורה לאחר חצות.⁶

תספורת אף היא נחשבת למלאכה גמורה ואסורה לאחר חצות אפילו בחנם. אולם, מותר להסתפר אצל גוי אפילו לאחר חצות.

ציפורניים יש לגזור לפני חצות. אולם, אם שכח מותר לגזור אותן לאחר חצות.⁷

האם מותר לגוי לעשות עבורי מלאכה בערב פסח לאחר חצות?

בש"ע מביא בזה מחלוקת, והמנהג להקל בזה שגוי יכול לעשות מלאכה עבור יהודי לאחר חצות אפילו בביתו של היהודי. כמו כן, מותר לתת את הכביסה לכובס גוי אף אחרי חצות.⁸ [ואף שאמירה לעכו"ם אסורה אפילו בחול המועד, הקילו בזה בערב פסח אחר חצות].

האם מכירה – קמעונאית (חנות מכולת) נכללת באיסור עשיית מלאכה לאחר מנחה קטנה?

בגליון הקודם למדנו שמלאכות ועבודות מסוימות אסור לעשותן לאחר זמן מנחה קטנה, שזה 2.5 שעות זמניות לפני השקיעה.

אמנם מכירה וקניה רגילה מותר לבצע לאחר מנחה קטנה. אולם, המשנה ברורה¹ מזהיר שלא לסגור את החנויות סמוך לשבת משום שעל ידי זה יכולים המוכרים והקונים להגיע לידי חילול שבת ח"ו. ולכן כתב שיש להקפיד לסגור את החנויות לכל הפחות שעה קודם השבת.

מה ההבדל בין ערב פסח לשאר ערבי שבתות וחגים?

אפילו שכל ערבי חגים שוים הם בדינם לערבי שבתות, שונה הוא ערב פסח שעשאוהו כיו"ט בפני עצמו, משום שהוא יום שחיטת קרבן הפסח. ואף בזמנינו² שבעונותינו אין אנו מקריבים את קרבן הפסח נשאר דין זה. ולכן אסרו חז"ל לעשות מלאכה בערב פסח כבר מחצות היום (לפי שעות זמניות).

רש"י כותב טעם נוסף³ מדוע אסרו חז"ל לעשות מלאכה בערב פסח כבר מחצות היום, כדי שלא יהיה טרוד בעשיית מלאכה וישכח את ביעור החמץ⁴, ושחיטת קרבן פסח, והכנת המצות לליל הסדר.

¹ מ"ב סימן רנ"א ס"ק א', וסימן רנ"ו ס"ק א'.

² מ"ב סימן תס"ח ס"ק א'.

³ ביאור הלכה סימן תס"ח ד"ה "מחצות".

⁴ טעם זה נראה שמתייחס לבוקר של ערב פסח, שאז הוא זמן שריפת החמץ, ומובא במשנה (פסחים דף נ' ע"א) שעשיית מלאכה בזמן זה תלויה במנהג.

⁵ מ"ב סימן תס"ח ס"ק ח'.

⁶ מ"ב שם ס"ק ז'.

⁷ מ"ב שם ס"ק ה'.

⁸ שו"ע סימן תס"ח סעיף א', ומ"ב שם ס"ק ה' וס"ק ז'.

פוסקים¹² הסוברים שהיא בכלל נידון זה, שלפי השו"ע הדבר מותר, ולפי הרמ"א (לאשכנזים) אסור יהיה להשאיר מכוונת כביסה שתפעל בשבת. אך יש פוסקים אחרים הסוברים שאין זה כ"כ מושך פרסום כמו שעושה המטחנה, ולכן זה לא בכלל האיסור הזה¹³.

בגליון הבא אי"ה:

- האם מותר לכוון את מערכת ההשקיה בגינה שתתחיל לפעול בשבת?
- מה הטעם שהצריכו חז"ל להדליק נרות שבת?
- כמה נרות יש להדליק?
- מה הדין מי ששכח להדליק נרות שבת?

האם מותר "להתחיל מכוונה" במכוונת הכביסה או במייבש לפני שבת?

הנידון בזה הוא, האם מותר להתחיל מלאכה לפני שבת על מנת שהיא תימשך מעצמה אף בתוך השבת.

בדבר זה נחלקו בית הלל ובית שמאי במסכת שבת, בית שמאי סוברים שאסור שכלי האדם יעשו מלאכה בשבת ("שביתת כלים"). ובית הלל סוברים שמותר שכלי האדם יעשו מלאכה בשבת, באופן שהאדם אינו משתתף במלאכה.

הנפק"מ במחלוקת זו, אם מותר להניח בגדים בצבע בערב שבת על מנת שהם יספגו את הצבע בשבת?⁹ שלפי בית הלל דבר זה מותר, מכיון שהאדם אינו עושה כלום בשביל הצביעה בשבת.

וכמו כן, [לפי בית הלל] מותר להניח אוכל על האש לפני שבת (באופן המותר, דהיינו על פלטה או פלטה חשמלית וכדו') אף שזה ממשיך להתבשל או להתחמם בשבת.

מדוע אם כן יש שאלה על מכוונת הכביסה?

ישנה מחלוקת בין השו"ע והרמ"א¹⁰ האם גם מלאכה המשמיעה קול ויכולים בנ"א לחשוב שהוא עשה זאת בעצמו בשבת - כגון לתת חיטים במטחנה לפני שבת בכדי שיטחנו בשבת - אם היא גם בכלל דינם של בית הלל שאמרו שמותר שתיעשה בשבת.

השו"ע סובר שמותר להניח חיטים במטחנה לפני שבת, על אף שהמטחנה תטחן בשבת ותשמיע קול, ואין חשש שאנשים יאמרו שהוא טוחן בשבת, משום שידועים שיתכן שהוא הכניס את החיטים במטחנה לפני שבת.

אבל הרמ"א סובר, שיש לחשוש שמא אנשים יאמרו שהוא הכניס את החיטים למטחנה בשבת עצמה. וזהו איסור הנקרא "מראית העין" - פירוש: מלאכה שאנשים עלולים לחשוב שהיא נעשית בשבת, או דבר שהוא ביזיון לשבת. ורק בדבר שיש לאדם הפסד אם ימנע ממנו אפשר להקל כדעת השו"ע¹¹.

ועתה נגש לענין מכוונת הכביסה. הנה מכוונת הכביסה לעיתים קרובות משמיעה קול, ומשום כך יש

⁹ סימן רנ"ב סעיף א'.

¹⁰ שם סעיף ה'.

¹¹ רמ"א שם סעיף ה'.

¹² שמירת שבת כהלכתה ח"ב פרק מ"ב סעיף מ"ג.

¹³ הגאון רבי משה שטרנבוך שליט"א.

מרכז למודי דעת

- תכנית לימודים ייחודית המסייעת ללומד להגיע לרמה גבוהה בדיעת ההלכה.
- התכנית משלבת שיעורי הלכה כתובים הנשלחים בדיוור ישיר לבתי הלומדים, שאלות סיכום וחזרה, מבחנים תקופתיים, קשר עם רבנים ותעודה.
- שיעורים בהלכות: איסור והתר, שבת, עירובין, נדה, מקואות, חופה וקידושין, אבלות.
- למודי דיינות.
- הכנה מושלמת לבחינות הסמיכה.

להצטרפות ולקבלת מידע נוסף חייגו:

03-6166340

E-mail: limd@netvision.net.il

www.limd.co.il